herpy

GEKKOER

Kimberley rough knob-tailed gecko

Nephrurus sheai

En stor, tettbygd knopphalegekko fra Australias nordlige bergland i Kimberley og Top End, med tornet hud, tydelig båndete tær og en liten knopp i enden av halen. Den er nattaktiv, lever av insekter og er bare sparsomt beskrevet i fangenskap, så veiledningen bygger på den nære slektningen *Nephrurus amyae*.

Familie: Carphodactylidae

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**9-12 cm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**10-15 år**
Aktiv	**Om natten**
Levevis	**Klippelevende og bakkelevende**
Biotop	**Savanne og klippeterreng**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**60 × 45 × 30 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Varmeplass	**30-32 °C**
Temperatur, natt	**20-23 °C**
Luftfuktighet	**30-50 %**
UVB	**Valgfritt** Ferguson-sone 1
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**12-24 mnd.**
Kullstørrelse	**1-2 egg**
Kull per år	**2-4**
Inkubasjon	**80-100 dager** ved 27-29 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste III**
EU-vedlegg	**Vedlegg C**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Nephrurus sheai er en stor knopphalegekko med kompakt kropp, bredt hode og store øyne. Halen er kort og ender i en liten kule, knoppen, som gekkoen vifter med når den lurer på bytte. Huden er dekket av spisse knopper, men på bakkroppen og lårene er de bare moderat tornete og dermed mindre grove enn hos den nære slektningen *Nephrurus amyae*. Et godt kjennetegn er tærne, som er kraftig båndet i brunt og hvitt.

Arten ble beskrevet i 1994 og er oppkalt etter den australske veterinæren og herpetologen Glenn Shea. Den hører til gruppen rundt *Nephrurus asper* og blir opptil 12 cm fra snute til kloakk. Det er litt mindre enn *N. amyae*, men større enn *N. asper*. Det finnes ingen pålitelige tall for vekten.

Arten er sjelden i fangenskap. Den er nattaktiv, ligger skjult om dagen og går på jakt etter mørkets frembrudd. Blir den skremt, reiser den seg på strake bein og kan gi fra seg et hest gjøing, men den er ufarlig.

Utbredelse og leveområde

Arten lever i det nordlige Australia, i Northern Territory og i Kimberley-regionen i det nordlige Vest-Australia. Typelokaliteten ligger ved Magela Creek i Kakadu i Northern Territory. Utbredelsen strekker seg derfra over strøkene rundt Katherine og Victoria River til Kalumburu, Mitchell Plateau og Prince Regent River i nordvest og sørover til Halls Creek og Fitzroy Crossing.

Den nøyaktige grensen er ikke kartlagt, så kartet viser bare den omtrentlige regionen. Australia tillater som hovedregel ikke eksport av ville krypdyr, så dyr utenfor landet stammer fra oppdrett.

> **Naturlig utbredelse:** Australia.

LEVEOMRÅDE

Gekkoen lever i bergland og tørr skog: steinete skråninger, kløfter, bergutspring, tørre huler og savanneskog med spredte trær. Om dagen gjemmer den seg i sprekker, huler og under steiner, og etter mørkets frembrudd jakter den på insekter og andre smådyr på bakken.

Klimaet i utbredelsesområdet er tropisk med monsun: en varm og fuktig regntid som omtrent går fra november til april, og en lang, tørr og litt kjøligere periode resten av året. I terrariet tilsvarer det et tørt terrarium med et lite fuktig skjul. Temperatur og luftfuktighet i selve skjulestedene er ikke målt.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

Stell

TERRARIET

Det finnes bare lite kunnskap om pasningen av *Nephrurus sheai*. Målene og klimaet er lånt fra den nære slektningen *Nephrurus amyae*, som er langt bedre kjent i fangenskap. Også *Nephrurus wheeleri* og *Nephrurus levis* har lignende krav.

Arten lever på bakken, så bunnarealet teller, mens høyden nesten er uten betydning. Et voksent dyr må ha minst 60 × 45 × 30 cm (lengde × bredde × høyde). Et par må ha minst 80 × 40 cm bunn, og større er alltid bedre. Hold aldri to hanner sammen.

Bunnen er sand, 2-3 cm dyp i den tørre delen. Gi to-tre skjul per dyr, for eksempel korkbark, kunstige berghuler eller et omvendt underfat. Sett et lukket fuktskjul i den ene enden, for eksempel en plastboks med en åpning i siden og lett fuktig sand. Det brukes ved hudskifte og senere til egglegging. Resten av terrariet er tørt, og gode ventilasjonsåpninger hindrer stillestående luft.

TEMPERATUR

Hold 24-28 °C i terrariet om dagen og et varmt sted på 30-32 °C, for eksempel med en varmematte under den ene enden, slik at dyret selv kan velge. Om natten kan temperaturen falle til 20-23 °C.

Selv om arten kommer fra et varmt land, tilbringer den dagen i skjul, og det må alltid være en kjølig ende under 28 °C. Nattaktive knopphalegekkoer trenger ikke varmelamper eller solplasser, og lys ovenfra kan stresse dem. Styr all varme med en termostat, og mål med et digitalt termometer både ved varmestedet og i den kjølige enden.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten ligger på 30-50 %, og mesteparten av terrariet er tørt. Spray lett en eller to ganger i uken om kvelden, slik at gekkoen kan slikke dråper av stein og innredning. En lav, stabil vannskål skader ikke.

Det viktigste er fuktskjulet, hvor sanden holdes lett fuktig hele året. Her skifter dyret hud, og her legger hunnen eggene sine. Skift sanden hvis den begynner å lukte eller mugne.

LYS OG UVB

Gekkoen er nattaktiv og bryr seg lite om lyset. Et svakt UVB-lys kan gjøre dyrene mer aktive og gi en tryggere kalkomsetning, men de klarer seg også uten når fôret gir D3-vitamin. UVB er derfor valgfritt.

Bruk et UVB-rør til skyggedyr (Ferguson-sone 1), for eksempel et T5-rør på 5 %, over en del av terrariet, slik at det alltid er skygge. La dagslengden følge årstiden med 12-14 timer om sommeren og en kortere dag om vinteren. Om natten skal det være mørkt, uten farget nattlys.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

Arten er insektspiser. I naturen tar knopphalegekkoer alt fra maur og edderkopper til kakerlakker, sirisser, skorpioner, larver og biller og til og med mindre gekkoer og skinker. Voksne får levende insekter tre til fem ganger i uken, gjerne et variert utvalg av sirisser og kakerlakker. Melorm tas av mange dyr, men de reagerer mindre på dem, fordi de beveger seg lite. Slipp ikke ut for mange insekter på en gang, for det stresser dyret.

Pudre insektene lett med kalk med D3-vitamin rett før fôring, gi et multivitamin en gang i uken, og fôr insektene med grønt før de serveres. Halen er dyrets fettlager, og en fyldig hale viser at dyret har det godt. Hunner som har lagt egg, må ha ekstra fôr.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

Knopphalegekkoer tåler håndtering, men er ikke så rolige som mange andre gekkoer. Ta dyret sjelden og kort opp, og sitt lavt, for det er ingen klatrer og kan falle ned. Ta aldri tak i halen.

En hann og en hunn kan antakelig gå sammen som hos *N. amyae*, men to hanner må aldri settes sammen. Hold øye med bitt, vekttap og dyr som hele tiden gjemmer seg, og skill dem hvis det er uro. Om dagen sover gekkoen i skjulet sitt og er vanskelig å få øye på før lyset slukkes.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannene kjennes på en tydelig bule ved halerota, hvor hemipenis-posene sitter, og på porer foran kloakken. Det krever en lupe og et dyr som er stort nok til at detaljene kan ses. Alderen ved kjønnsmodning er ikke dokumentert for arten, men nære slektninger er kjønnsmodne etter 12-24 måneder. Hunner må være fullt utvokst og i god hold før de settes i avl.

PARRING

Avl av arten er så godt som ikke dokumentert. Hos *N. amyae* fra det sentrale Australia setter en vinterdvale på omtrent seks uker ved ca. 10 °C i gang avlen. *N. sheai* lever i tropene, hvor den tørre tiden er langt varmere, så en mildere hvile med en senking på noen få grader og kortere dager er det sikre valget. Stopp fôringen en uke før, og senk varmen gradvis.

Etter hvilen heves temperaturen over en uke, fôringen gjenopptas, og paringen følger oftest noen uker senere. Pass på at hannen ikke er for påtrengende, og skill dyrene hvis hunnen blir stresset.

Les mer: Vinterdvale og årstider

EGGLEGGING OG KULL

En drektig hunn blir tydelig tykkere, og de store eggene kan sees gjennom bukhuden omtrent to uker før eggleggingen. Knopphalegekkoer legger 1-2 egg om gangen, oftest to. Antall kull per sesong er ikke dokumentert for *N. sheai*; hos *N. amyae* er det typisk 2-4.

Gi hunnen en lukket plastboks med 7-8 cm lett fuktig sand å legge i. Mangler hun et egnet sted, kan hun holde eggene tilbake, og det er farlig. Gi henne rikelig med insekter og kalk hele sesongen.

INKUBASJON

Flytt eggene forsiktig til en liten boks med fuktig substrat uten å vende dem, og marker oversiden. Perlitt blandet med vann 1:1 etter vekt fungerer godt. Hold en stabil temperatur på 27-29 °C i en inkubator. Eggene klekkes etter 80-100 dager som hos *N. amyae*. Kast ikke egg for tidlig, for noen tar lengre tid.

Les mer: Inkubasjon av egg

OPPDRETT AV UNGER

Ungene holdes enkeltvis i små bokser med sand, et skjul og et lite fuktskjul ved samme temperatur som de voksne, og de får små insekter pudret med kalk fem ganger i uken. De skifter ofte hud, så fuktskjulet må alltid være der, og veksten er langsom i begynnelsen.

Helse og vanlige feil

Sykdommer hos arten er ikke beskrevet. Hos knopphalegekkoer skyldes de fleste problemene feil fuktighet, feil varme eller mangler i fôret. De typiske feilene er:

- For lite kalk og D3-vitamin, særlig hos eggleggende hunner og unge dyr. Det gir bløte bein og risting.
- Hudrester på tær og rundt øynene hvis dyret mangler et fuktskjul.
- Eggleggingsvansker hvis hunnen ikke har et egnet, fuktig sted å legge. Et dyr som sitter anstrengt med utspilt buk uten å legge, må til veterinær.
- Uttørking hvis hele terrariet er knusktørt.
- Sand som svelges med byttet. Fôr i en lav skål, og bruk fin, ren sand.

Et sunt dyr er fyldig, særlig i halen, har klare øyne og er aktivt om natten. Søk veterinær med erfaring med krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser på flere uker eller virker slapt.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.